

Kontekst sodobne moralne teologije

As. dr. Roman Globokar

Uvod

- Razvoj znotraj moralne teologije od koncila v Tridentu (1545-1563) do Drugega vatikanskega koncila (1962-1965)
- Trije bistveni premiki: jedro, pogled na svet, metoda

Dediščina Tridentinskega koncila

- Po Tridentinskem koncilu je moralna teologija ločena od drugih teoloških disciplin
- MT: **veda za spovednike**
 - vpliv imajo Spovedne knjige iz zgodnjega srednjega veka (6.-9. stol., seznam grehov ter ustreznih pokor)
 - namenjena opredelitvi posameznega greha, v ospredju spoved individualnih dejanj
 - moralno življenje = izogibanje grehu
 - moralna refleksija = analiza grehov v različnih oblikah
- Kontekst: obramba pred reformacijo, ustanovitev **semenišč**
- Poučevanje MT je bilo povezano s kanonskim pravom in liturgičnimi predpisi

Dediščina Tridentinskega koncila

- Trident potrdi normo 4. lateranskega koncila (1215): zahteva po spovedi vseh smrtnih grehov po številu, vrsti in okoliščinah
- Poudarek na oblikovanju vesti, na reševanju različnih primerov (kazusov), jasna opredelitev grehov
- MT: služiti usposabljanju duhovnikov za spovednike (odgovoriti na vprašanje, ali je spovedanec grešil ali ne!)
- Glavna naloga MT: opredeliti grešnost dejanj in najti pravilno rešitev za različne kazuse
- **Priročniki za spovednike**: od tod ime manualistika, odgovoriti na pastoralno potrebo duhovnikov, usmerjeni na posameznika in na grešnost dejanj

Dediščina Tridentinskega koncila

- Minimalizem, kazuistika (s pomočjo zakonov in principov pokazati, kaj je dovoljeno in kaj prepovedano)
- Osnovno vprašanje: “Je to, kar delam, dovoljeno? Kako daleč lahko grem?”
- Ustvarja se vtis, da je moralno življenje kristjana opredeljeno z življenjem znotraj normativnih omejitev
- Naravni moralni zakon: kodificiran sistem zakonov, ki ga spozna naravni razum – vloga Cerkevnega učiteljstva pri avtentični interpretaciji
- Individualistična morala, osrediščena na dejanje, orientirana na zakone in ukvarjajoče se predvsem z grehom
- Noldin: 80% se ukvarja z dejanji, zakonom in grehom; 20% s osebo in krepostmi

1. Premik v središču

- MT naj bo teološka disciplina: vloga **vere** za življenje kristjana
- V središču naj bo **Sveto pismo** (OT 16)
- GS 11 (luč vere); DV 24 (Sveto pismo je duša teologije)
- Häring, 1954: Kristusov zakon (svetopisemski temelji morale)

Premik v središču

- primarne so vrednote, zakoni so sekundarni
- temeljna vrednota: vrednota osebe kot Božje podobe
- pospeševanje človečnosti
- premik od analize posameznih dejanj k celostnemu pogledu na osebo (kreposti, odnosi ...)
- potreba po stalnem spreobrnjenju

2a. Premik v pogledu na svet (značilnosti)

klasicističen pogled	moderen pogled
<ul style="list-style-type: none">▪ vidi svet kot dovršen in stalen za vso večnost▪ zaznamovan je s harmonijo objektivnega reda▪ o svetu govori s pojmi, ki opredeljujejo jasno določeno bistvo (esence), pri tem se uporablja abstraktne in univerzalne koncepte	<ul style="list-style-type: none">▪ vidi svet kot dinamičen in kot tak, ki se razvija skozi zgodovino▪ zaznamovan je s stalno rastjo in spremembami▪ o svetu govori s pojmi individualnega značaja, tako da uporablja konkretne, zgodovinske koncepte

2b. Premik v pogledu na svet (metoda)

klasicističen pogled	moderen pogled
<ul style="list-style-type: none">▪ začne z abstraktno ravno in izvaja načela iz univerzalnih esenc▪ primarno deduktivna▪ zaključki bodo ostali za vedno isti▪ zaključki so vedno zanesljivi, dokler je pravilna deduktivna logika	<ul style="list-style-type: none">▪ začne z izkušnjo in izvaja načela iz zbranih izkušenj▪ primarno induktivna▪ nekateri zaključki se bodo spremenili kot se spreminjajo empirične danosti▪ pušča prostor za nepopolnost, morebitne napake, je odprt za popravke; zaključki so toliko točni kot je trenutno razvidno, kljub vsemu so zadosti točni

2c. Premik v pogledu na svet (vpliv na življenje)

klasicističen pogled	moderen pogled
<ul style="list-style-type: none">■ se ukvarja s pomembnostjo■ abstraktne in univerzalne sfere■ se ukvarja z univerzalnostjo človeštva s tem, da izvaja načela iz fizične narave človeškega bitja■ je v skladu z avtoriteto in z vnaprej določenimi normami■ poudarek na dolžnosti in obveznosti, da se ponovno vzpostavi določeni red■ manjka integracija z veliki verskimi skrivnostmi in s kritično biblično usmeritvijo	<ul style="list-style-type: none">■ se ukvarja z vplivom na konkretne partikularnosti zgodovinskega trenutka■ se ukvarja z zgodovinsko osebo v posebnih zgodovinskih okoliščinah■ oblikovanje norm je zgodovinsko pogojeno■ poudarek na odgovornosti in dejanjih primernih za spreminjanje časov■ globlje povezano s skrivnostmi vere in kritična uporaba Svetega pisma

2č. Premik v pogledu na svet (prednosti)

klasicističen pogled	moderen pogled
<ul style="list-style-type: none">▪ jasno, preprosto, gotovo v svojem pogledu na resničnost in v svojih zaključkih, kaj storiti	<ul style="list-style-type: none">▪ spoštuje enkratnost osebe in posebnost zgodovinskih okoliščin▪ poudarek na moralnem življenju kot nepopolnem ter s stalno potrebo po spreobnjenju

2d. Premik v pogledu na svet (slabosti)

klasicističen pogled	moderen pogled
<ul style="list-style-type: none">▪ teži k avtoritarnosti v smislu, da želi imeti odgovore, ki veljajo za vse čase▪ teži k dogmaticčnosti v smislu, da želi imeti zadnjo besedo	<ul style="list-style-type: none">▪ teži k relativnosti v smislu, da je vse pogojeno▪ teži k antinomnosti v smislu, da so vsi zakoni relativni

(vir: Richard M. Gula 1989, str. 32-33)

Premik v pogledu na svet (facit)

- “Sodobna moralna teologija želi ohraniti jasnost, konsistentnost in natančnost klasicističnega pogleda na svet, dasi istočasno spoštuje človekovo svobodno, enkratnost zgodovinske moralne situacije in nedokončni značaj moralnega življenja, ki je ceni zgodovinski pogled na svet.” (Gula 1989, str. 36)
- dialektična napetost med obema pogledoma – vsekakor MT ne more slediti samo klasicističnemu pogledu na svet, prav tako mora paziti, da ne zapade v relativizem in subjektivizem

3. Premik v metodi

- Izhodišče: GS 46 (“v luči evangelija in človeške izkušnje”)
- Zgodovinska zavest: empirična in induktivna metoda
- Vključitev dognanj humanih ved
- Večja skromnost pri določanju moralnih norm (omejenost naših zaključkov)
- Dialog (izkušnja moralne skupnosti)